

Onderzoek risicogroepen vuurwerk

Rapport van kwalitatief onderzoek
onder jongeren van 12-15 jaar

Jaarwisseling 2024-2025

Over VeiligheidNL

VeiligheidNL is hét kenniscentrum voor letselpreventie. Wij zetten ons in om het leven van mensen veilig(er) te maken door veilig gedrag in een veilige omgeving te stimuleren.

Veiligheid is niet vanzelfsprekend. Het is het resultaat van onderzoek, van wetenschap, van interventies, van gedrag. Wij richten ons op de meest voorkomende en meest ernstige letsels, waar preventie belangrijk én mogelijk is. Dit doen we vanuit de thema's Kinderveiligheid, Valpreventie, Gezond gehoor, Sportblessurepreventie, Verkeersveiligheid en Veilig Productgebruik.

We werken in een doelgerichte cyclus aan onderzoek, strategie- en interventieontwikkeling, implementatie en evaluatie. Relevante kennis en inzichten zetten wij om in hoogwaardige gedragsinterventies en slimme veiligheidsoplossingen en we verbinden wetenschappelijke inzichten met de dagelijkse praktijk. En, dat doen we niet alleen. We werken samen met partners en professionals en samen strijden we voor maximale impact.

Voor de monitoring van letsels werken we met ons eigen Letsel Informatie Systeem (LIS). Een uniek systeem dat letsels registreert bij een representatieve steekproef van Spoedeisende Hulpafdelingen van ziekenhuizen in Nederland.

Veiligheid is niet per ongeluk.

Onderzoek risicogroepen vuurwerk

Rapport van kwalitatief onderzoek onder jongeren van 12-15 jaar

Jaarwisseling 2024-2025

Rapport 1043

Projectnummer 45.0003

Uitgegeven door

VeiligheidNL

Postbus 75169

1070 AD Amsterdam

www.veiligheid.nl

T. Spauwen

B. Olij

12 mei 2025

Inhoudsopgave

Achtergrond en onderzoeksvragen	5
Achtergrond en onderzoeksvragen	6
Conclusies en aanbevelingen	7
Conclusies	8
Aanbevelingen	9
Wat zijn kenmerken van de risicogroep en wat beweegt hen?	10
Betekenis van vuurwerk voor jongeren	11
Beeld en houding t.a.v. wetgeving en categorieën	13
Voorkeuren t.a.v. vuurwerk	14
Kopen of verkrijgen van vuurwerk	16
Risicoperceptie	17
Veiligheidsmaatregelen	18
Welke rol speelt de sociale context?	20
Beeldvorming	21
Groepsdruk	23
Social media	24
Ouders	25
School	27
Hoe kijken jongeren aan tegen voorlichting?	29
Evaluatie huidige voorlichting	30
Suggesties voor meer effectieve voorlichting	31
Onderzoeksaanpak	32
Onderzoeksaanpak	33

Achtergrond en onderzoeksvragen

Aanleiding en urgentie

Jaarlijks vinden er tijdens de jaarwisseling ernstige ongevallen plaats met vuurwerk, waarbij jongeren van 12 tot en met 15 jaar een risicogroep vormen.¹ Het afsteken van F2, F3 en F4 vuurwerk door deze leeftijdsgroep is een groeiend probleem. De gevolgen kunnen zeer ernstig zijn, variërend van blijvend letsel tot levensbedreigende situaties. Traditionele voorlichtingscampagnes lijken onvoldoende effect te hebben op deze doelgroep. Om die reden heeft het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat behoefte aan verkennend kwalitatief onderzoek onder deze doelgroep

Onderzoeksdoelstelling

Het doel van dit onderzoek is inzicht verkrijgen in de factoren die leiden tot risicogedrag met vuurwerk onder 12-15-jarigen en identificeren welke interventies effectief kunnen zijn om veiliger gedrag te stimuleren.

Dit rapport geeft de resultaten weer van het kwalitatief onderzoek, als ook aanbevelingen ten behoeve van preventiestrategieën.

Onderzoeksvraag

Wat zijn de beweegredenen van jongeren van 12-15 jaar om risicovol gedrag te vertonen met vuurwerk en welke interventies kunnen effectief zijn om dit gedrag te veranderen?

Deelvragen

1. Wat zijn kenmerken van de specifieke risicogroepen binnen deze leeftijdscategorie?
2. Wat beweegt jongeren uit deze leeftijdscategorie om risicovol vuurwerk af te steken?
3. Welke rol speelt de sociale context van jongeren?
4. Welke voorlichting is effectief/spreekt aan en welke niet?

1. Nijman, S. & Valkenberg H. (2024). *Ongevallen met vuurwerk - Jaarwisseling 2023-2024*. VeiligheidNL, Amsterdam.

Conclusies en aanbevelingen

Kenmerken en risicoperceptie van jongeren van 12-15 jaar die F2, F3 en/of F4 vuurwerk afsteken

- De afsteekmotivatie is **multidimensionaal**: het veroorzaakt (fysieke/emotionele) gevoelens van spanning, biedt visuele en auditieve sensatie, heeft een sociaal cohesief effect en is stevig cultureel ingebed. Voor jongeren vormt vuurwerk een unieke, soms zelfs empowerende ervaring die **moeilijk te vervangen** is door alternatieven.
- Jongeren zijn **vaak niet goed op de hoogte** van vuurwerkwetgeving en toegestane vuurwerktypen. Ze maken vooral onderscheid op basis van eigen interpretatie. Hierdoor heeft een aanzienlijke groep een te ruim beeld van wat onder categorie 1-vuurwerk valt. Dit kan leiden tot **onbewust risicogedrag**.
- De **veiligheidsperceptie** kenmerkt zich door een balans tussen het **bewust opzoeken van spanning** en het **vertrouwen in legaal vuurwerk**. Jongeren geloven dat legaal vuurwerk inherent veilig is. Ze zetten veiligheidsmaatregelen beperkt in of laten zich voornamelijk extrinsiek sturen door ouderlijke regels. De risicogroep verzet zich vaak **tegen veiligheidsmaatregelen** om sociale redenen (het doet afbreuk aan de reputatie) en/of functionele redenen (de overtuiging dat afstand houden volstaat).

Beweegredenen voor risicovol vuurwerkgedrag en invloed van de sociale context

- Intrinsieke factoren zoals zorgen over veiligheid en een afkeer van hard geluid weerhouden sommige jongeren van zwaarder vuurwerk. Anderen willen wel risicovol gedrag vertonen, maar ervaren extrinsieke factoren die hen hierin tegenhouden: ze kunnen het nog niet kopen of betalen of hun ouders staan het (nog) niet toe. Het is aannemelijk dat deze **extrinsieke barrières tot risicovol vuurwerkgedrag tijdelijk** van aard zijn.
- Vuurwerkgedrag fungeert als indicator voor sociale identiteit en status onder leeftijdsgenoten. Een aanzienlijke groep jongeren ziet **risicogedrag** als **vanzelfsprekend of zelfs bewonderenswaardig**. Dit verlaagt de drempel om grenzen op te zoeken. De perceptie heerst dat vuurwerk veilig is, zolang het is gekocht in een (Nederlandse) winkel. Daardoor schrijven jongeren risico's primair toe aan gebruikersgedrag, niet aan het product zelf.
- Jongeren zijn vatbaar voor groepsdruk bij vuurwerk. Daarbij zijn individuele **risicoafwegingen** vaak **aan groepsnormen ondergeschikt**. Dit werkt via twee mechanismen: enerzijds de behoefte aan acceptatie, anderzijds de angst voor uitsluiting. Dit maakt het lastig om tegen de groep in te gaan, zelfs bij persoonlijke twijfels.
- **Ouders** vervullen een dubbele en soms tegenstrijdige rol van zowel **facilitator** als **bewaker** van vuurwerkgedrag. Het ontbreken van nauw ouderlijk toezicht leidt tot meer risicogedrag bij jongeren, terwijl actieve betrokkenheid van ouders juist cruciaal is voor het aanleren van veilige vuurwerkgewoonten.
- **Social media** lijken een **drempelverlagend** effect te hebben op **risicovol of vernielzuchtig** gedrag, al stimuleert het sommigen ook tot veiliger gedrag.
- Scholen hanteren zeer uiteenlopende benaderingen in hun beleid en voorlichting. Bij de overstap naar het voortgezet onderwijs vermindert de intensiteit van voorlichting vaak. Desondanks lijkt er **draagvlak** onder jongeren om de **vuurwerkveiligheid op school** te verbeteren.

Voorlichting

- Een groot deel van de risicogroep vindt de huidige voorlichting vaak **niet aansprekend en/of niet persoonlijk relevant** genoeg. Jongeren ervaren de voorlichting vaak als saai of zien deze als niet van toepassing op hun situatie. Bij jongeren die wel positief reageren, beklijven vooral combinaties van bondige slogans met impactvolle beelden.
- Jongeren vinden dat voorlichting zich meer moet richten op de **persoonlijke impact op lange termijn**, in plaats van te focussen op regels. Het gebruik van confronterende beelden en praktische instructies heeft volgens hen meer effect, vooral wanneer dit te zien is via influencers en social media.

Communiceer zeker dit jaar en de volgende jaren nog over veiligheidsmaatregelen.

- Ontwikkel materiaal dat helder en visueel onderscheid maakt tussen de vuurwerktypen die wel en niet zijn toegestaan.
- Maak duidelijk hoe belangrijk veiligheidsmaatregelen zijn, ook als je zelf geen vuurwerk afsteekt.
- Werk aan het verder normaliseren van het gebruik van vuurwerkbrillen en overweeg hoeveel aandacht gehoorbescherming krijgt dit jaar en die daarna.
- Geef duidelijke, concrete informatie over veilige versus onveilige kleding.

Versterk de sociale norm voor veilig gedrag.

- Verspreid voorlichting primair via social media kanalen waar de doelgroep actief is. Gebruik influencers om veilig vuurwerkgedrag te positioneren als normaal of positief gedrag.
- Creëer tools voor jongeren om weerstand te bieden tegen groepsdruk rond risicovol vuurwerkgedrag.
- Overweeg hergebruik van de campagne van afgelopen jaarwisseling, die inspeelt op hoe (snel) het mis kan gaan als je even niet oplet en wat de consequenties zijn, zeker ook op de lange termijn.
- Maak gebruik van persoonlijke ervaringsverhalen van leeftijdsgenoten.
- Stimuleer de inzet van voorlichting op scholen. Er is met name verbetering mogelijk bij middelbare scholen.

Ondersteun en activeer ouders in hun preventieve rol.

- Ontwikkel informatiemateriaal voor ouders over hun cruciale rol in de ontwikkeling van veilig vuurwerkgedrag bij hun kinderen.
- Bied concrete handvatten voor gesprekken tussen ouders en kinderen over vuurwerkveiligheid, inclusief omgaan met groepsdruk en sociale media-invloeden.
- Ondersteun ouders bij het tijdig bespreken van vuurwerkveiligheid met hun kinderen, ruim voor de jaarwisseling.

Overweeg alternatieve mogelijkheden die inspelen op dezelfde behoeften.

- Creëer veilige alternatieven die vergelijkbare sensaties bieden als het afsteken van vuurwerk, rekening houdend met de behoefte aan spanning, visuele en auditieve prikkels, en sociale verbinding.
- Stimuleer lokale initiatieven voor jongeren tijdens oud en nieuw die inspelen op de behoefte aan traditie, feestelijkheid en groepservaring. Hieronder vallen ook professionele vuurwerkshows die toegankelijk zijn voor jongeren en die de aantrekkingskracht van siervuurwerk ondervangen.

Mogelijkheden voor vervolgonderzoek:

- Verdiepend onderzoek naar de effectiviteit van voorlichting (zowel voor wat betreft vorm, inhoud als kanaal) bij diverse risicogroepen.
- Verkennend onderzoek t.b.v. ontwikkeling van alternatieven voor vuurwerk, zodat deze daadwerkelijk aansluiten bij de behoeften van risicogroepen.

Wat zijn kenmerken van de risicogroep en wat beweegt hen?

- Betekenis van vuurwerk voor jongeren
- Beeld en houding t.a.v. wetgeving en categorieën
- Voorkeuren t.a.v. vuurwerk
- Kopen of verkrijgen van vuurwerk
- Risicoperceptie
- Veiligheidsmaatregelen

Betekenis van vuurwerk voor jongeren (1/2)

Onder jongeren van 12-15 jaar gelden verschillende motivaties om vuurwerk af te steken:

Positieve spanning die samengaat met fysieke gevoelens en soms betekenisvolle emoties

De belangrijkste motivator zijn gevoelens van opwindning, zo noemt het merendeel van de jongeren dat ze genieten van de spanning die gepaard gaat bij het afsteken van vuurwerk.

- Dit heeft in de eerste plaats een lichamelijk component: jongeren voelen een adrenalinekick, verhoogde hartslag en/of kriebels in de buik bij het moment voorafgaand aan het afsteken, het afsteken zelf en de ontploffing.
- Daarnaast heeft het ook een emotioneel component: zo beschrijven jongeren gevoelens die verder gaan dan vermaak, zoals vreugde, trots en autonomie en impact hebben.

Zintuiglijke overweldiging

Een andere veelgenoemde drijfveer is het visuele en/of auditieve. Velen waarderen daarbij juist ook het verrassende karakter ervan: niet precies weten wat er uitkomt.

- Velen beschrijven hoe ze genieten van het kijken naar vuurwerk en noemen daarbij verschillende zaken: de kleuren, effecten, duur van de ontploffing, afstand van de afsteekplek tot de ontploffing en de visuele reikwijdte van de ontploffing.
- Daarnaast waarderen sommigen vuurwerk dat gepaard gaat met hard knallend geluid.

Gedeelde ervaring

Ook benadrukken velen het sociale aspect. Bijna iedereen steekt het liefst vuurwerk af in gezelschap.

- Het samen afsteken vinden ze gezellig, versterkt de band en heeft voor sommigen ook het praktische voordeel dat je met beperkt budget samen een ruime en veelzijdige set kunt afsteken.

Traditie en feestritueel

Tot slot ziet een groep jongeren vuurwerk als onlosmakelijk onderdeel van oud en nieuw (/de laatste weken van het jaar).

- Het is een ritueel dat in hun ogen hoort bij feestelijkheid en of bij de markering van de overgang naar een nieuw jaar.

"Als je het aansteekt krijg je een gevoel van spanning, dat wordt nog beter als het afgaat. Het is de hele tijd spannend en daardoor ook grappig."

"Ik vind het een beetje spannend en die spanning voelt wel lekker. Een soort van kick of zo."

"Ik voel me dan gelukkig en groot. Ik kan het."

"Ik word er blij van en vind het bijzonder. Krijg er ook kriebels van in mijn buik. Het geeft me een speciaal gevoel."

"Het is gewoon leuk om een paar dagen per jaar die spanning te beleven."

"Het is altijd een beetje eng en spannend, maar het is ook leuk om te zien wat ik veroorzaakt."

"Ik voel dan een soort trots dat ik het durf af te steken en dan de mooie kleuren."

"Het is leuk om te zien en samen te kijken hoe het knalt en geluid maakt."

"Ik vind het spannend en leuk tegelijk. Vooral met vrienden is het ook gezellig."

"Alleen vuurwerk afsteken is het niet leuk, want dan ziet niemand het."

"Je deelt dan een leuk en spannend moment samen."

"Ik vind het spannend om aan te steken en ben ik op tijd weg om er naar te kijken. (...) Iedereen om mij heen is ook enthousiast en dat is aanstekelijk. Denk dat ikzelf ook minder enthousiast zou zijn als de anderen er niks aan vinden."

"Het leukste vind ik dat ik het nieuwe jaar kan inluiden. Dat is een magisch gevoel."

Betekenis van vuurwerk voor jongeren (2/2)

Een kleine groep ervaart ook negatieve emoties bij vuurwerk, waarbij angst en onveiligheid een rol spelen.

- Deze jongeren zijn zich vaak meer bewust van de risico's en zoeken naar de balans tussen plezier en voorzichtigheid.

N.B. we hebben voor dit onderzoek alleen jongeren gesproken die aangaven F2, F3 of F4 vuurwerk af te steken.

"Je ziet op het journaal natuurlijk dat elk jaar veel kinderen en volwassenen gewond raken door vuurwerk dus ik ben voorzichtig. Ik doe er geen gekke dingen mee."

"Als het heel druk is vind ik het wel spannend en blijf ik op afstand kijken met mijn vader of moeder. Ik vind het moeilijk om in de gaten te houden waar iemand wat afsteekt."

"Ik vind het spannend en een beetje eng. Want je weet wat er kan gebeuren als iets fout gaat."

De afsteekmotivatie is multidimensionaal: het leidt tot (fysieke/emotionele) gevoelens van spanning, biedt visuele/auditieve sensatie, heeft een sociaal cohesief effect en is stevig cultureel ingebed. Voor jongeren vormt het een unieke (soms zelfs empowering) ervaring. Dit maakt het lastig te overtreffen of evenaren met alternatieven.

Beeld en houding t.a.v. wetgeving en categorieën

Het merendeel heeft een beperkt of foutief beeld van de wetgeving over vuurwerk.

De meeste jongeren zijn zich wel bewust van leeftijdsgrenzen, maar weten niet precies waar deze liggen per categorie of kunnen zich hier niet in vinden.

- Deze jongeren maken vooral een persoonlijke inschatting van licht(er) en zwaar(der) vuurwerk, omdat de precieze indeling van type en categorie voor hen vaak onduidelijk is.
- Jongeren zien vooral twee duidelijke uitersten: met enerzijds typen die ze als licht of als kindervuurwerk beschouwen, anderzijds typen die ze als 'zwaar' of 'illegaal vuurwerk' bestempelen.
- Hierdoor ontbreekt bij jongeren een helder onderscheid of kennis van de wetgeving voor vuurwerksoorten 'in het midden'.
- Sommige jongeren zijn van mening dat je ook op jongere leeftijd vuurwerk moet kunnen afsteken.

Voor sommigen geeft het verkoopkanaal richting in de intensiteit van vuurwerk.

- Zo is er licht vuurwerk dat het hele jaar te koop is in de supermarkt of bij de bouwmarkt.
- Vlak voor oud en nieuw zijn er pop-up verkooppunten in Nederland waar allerlei soorten vuurwerk te verkrijgen zijn.
- Jongeren weten dat je over de grens vuurwerk kunt krijgen dat in Nederland niet te koop is, omdat het te zwaar is.
- Tot slot zijn jongeren zich ervan bewust dat het mogelijk is om zwaar vuurwerk aan te schaffen via social media (/via-via).

Een groep jongeren is op de hoogte van een categorische indeling en weet dat er een categorie 1 bestaat. Zij hebben echter vaak een foutief beeld van de vuurwerksoorten in deze categorie.

- Velen van hen verwachten dat vuurwerksoorten die je met je ouders kunt aanschaffen (F2- of zelfs F3-typen) vallen binnen categorie 1.
- Zolang ze toestemming hebben van hun ouders, is het in hun optiek toegestaan om deze vuurwerksoorten (met of zonder je ouders) af te steken.

"Voor ons is vuurwerk nu heel belangrijk. We mogen nog niet op stap, geen alcohol en dit mag dus wel. Als het niet mocht zou oud en nieuw niks speciaals zijn."

"Ik doe alleen categorie 1 en dan vooral cakes en dingen met een harde knal."

"Ik vind het vooral leuk om thunderkings af te steken, maar ik steek alleen van categorie 1 af. (...) Ik koop het met mijn vader in Baarle Nassau en bij een winkel in de buurt."

"Het leukst om af te steken vind ik knalvuurwerk, maar niet te gevaarlijk. Sierwerk dat hoog in de lucht gaat en daar hard knalt vind ik ook gaaf. Wondertollen en rotjes zijn ook wel cool. (...) We kijken bij het kopen of het een veilige pot is en naar de categorie. We kopen alleen maar vuurwerk dat mag."

"Rotjes, grondbloemen en vuurpijlen. Ik heb ze bij een grote vuurwerkhandel gekocht van categorie 1."

"Ik vind persoonlijk dat je zelfstandig [F2] vuurwerk mag aansteken vanaf 13 jaar."

"Als je het leuk vindt dan ben je oud genoeg of je moet echt 8 zijn. Dan niet."

"Leeftijd zegt niets. Iemand van 8 kan heel verstandig zijn in vergelijking met iemand van 15."

"Meestal als het gewoon goede kwaliteit en categorie 2 of 1 is, met mooie kleurtjes is het altijd wel veilig."

"Op mijn school wordt er veel vuurwerk verkocht en veel illegale ook. Dat doe ik niet, maar ja, dat gebeurt wel op onze school."

**Er is verbeterpotentieel m.b.t. kennis over de vuurwerkwet en de verschillende categorieën.
Zo ontstaat het onderscheid in vuurwerktypen nu vaak vanuit interpretatie.
Daarnaast heeft een groep jongeren een te ruim beeld van categorie 1-vuurwerk.**

Voorkeuren t.a.v. vuurwerk (1/2)

De voorkeuren van jongeren rondom het afsteken van vuurwerk zijn zeer divers en hangen sterk samen met esthetiek, het gevoel van spanning en sociale interactie. Daarnaast kaderen praktische factoren hun voorkeuren in.

De grootste groep steekt het liefst siervuurwerk af

- Bij siervuurwerk waarderen jongeren vooral de diversiteit. Dit zit zowel op het vlak van felle kleuren, geluide (sissend, fluitend, gillend of zoemend) en de patronen die het vuurwerk maakt wanneer het afgaat.
- Daarnaast geven sommigen aan dat ze de lange duur van siervuurwerk ook aantrekkelijk vinden.
- Enerzijds is er een groep die kiest voor vuurwerk op de grond, zoals grondbloemen, fonteinen en draaitollen. Dit vaak met als reden omdat deze vuurwerksoorten minder eng zijn om af te steken, maar ook omdat het vuurwerk dan dichterbij hen blijft.
- Anderzijds is er een groep die potten en vuurpijlen als favoriet heeft, omdat dit een combinatie oplevert van grote hoogte met uitgebreide visuele effecten.

Een andere grote groep geniet vooral van hard knallend vuurwerk

- Voor deze jongeren is het geluid en de explosie de belangrijkste factor bij het afsteken van vuurwerk. Dit omdat het hen een fysieke sensatie voorafgaand en tijdens het afsteken brengt. Enkelen geven daarbij aan dat het hen stoer laat voelen.
- Enkelen geven aan dat ze (licht) knallend vuurwerk afsteken juist omdat het niet mag of 'om een beetje te pesten' (bv. knalerwten en rotjes).
- Thunderkings vinden sommigen aantrekkelijk vanwege de knal met siereffecten. Rotjes noemen ze specifiek omdat deze gemakkelijk zijn mee te nemen en af te steken. Tot slot geeft een groep aan specifieke interesse te hebben in vuurwerk dat de hardste knallen geeft; zij hebben cobra's en nitraten als favoriet.

"Romeinse kaars en soms een vuurpijl. Dit omdat er bij een Romeinse kaars zulke mooie kleuren eraf komen, en een pijl zo hoog gaat."

"Ik hou het meest van vuurpijlen met verschillende kleuren maar ook fonteinen zijn super want dan zie je het dichterbij dan in de lucht."

"Ik hou van knetterlint, dat zijn heel veel knetters achter elkaar, maar niet zo heel hard en dus ook niet eng. Grondbloemen vind ik het allerleukste. Die maken een leuk zoepend geluid en hebben allemaal felle kleuren."

"Knalvuurwerk, voelt stoer en het is dan leuk om iedereen z'n reactie te zien."

"Nitraten want die zijn hard."

"Het knalvuurwerk vanwege de kick."

"Zo'n ratelslang vind ik leuk. Ik vind dat stiekeme leuk."

"Ik vind rotjes heel leuk omdat ze makkelijk aan te steken. Knallen hard en zijn klein en makkelijk draagbaar."

Vuurwerksoorten die jongeren (vooral nog) vermijden

- Er is een duidelijke consensus over vuurwerk dat jongeren liever niet zelf afsteken. Illegaal en zwaar knalvuurwerk zoals cobra's, strijkers en lawinepijlen noemen jongeren het vaakst.
- Redenen hiervoor zijn zowel intrinsiek (te eng, te gevaarlijk en/of de knallen zijn te hard) als extrinsiek van aard (ze kunnen het nog niet betalen of mogen het nog niet zelfstandig kopen, het is illegaal in Nederland en/of het mag niet van hun ouders).
- Om andere redenen mijden sommige jongeren grote potten, vuurpijlen (dozen) of mortieren: deze zijn voor hen te duur of komen over als te ingewikkeld.
- Een enkeling noemt specifiek vuurwerk dat onvoorspelbaar over de grond vliegt of ronddraait als onprettig.

"Ja alles dat zwaarder is dan siervuurwerk, daar begin ik nu nog maar even niet aan. Misschien als ik 18 plus ben."

"Ik vind het harde knalvuurwerk wel heel cool maar dat mag niet van mijn ouders, het illegale vuurwerk bedoel ik dan."

"Ik steek alleen kleinere potjes vuurwerk af. De harde knallen vind ik niet leuk en die grote pijlen en mortieren kan ik niet betalen."

Kopen of verkrijgen van vuurwerk

Voorafgaand aan het kopen van vuurwerk vindt er vaak oriëntatie plaats.

- Zo bekijken jongeren in aanloop naar de aankoop vaak video's op social media van verschillende soorten vuurwerk. Daarnaast nemen velen het aanbod in webshops of folders van vuurwerkverkooppunten door.
- Een groep geeft aan een specifiek budget te krijgen van familieleden voor het aanschaffen van vuurwerk.
- Een kleine groep jongeren is minder proactief en geeft aan alleen vuurwerk af te steken, waarbij de aankoop volledig is bepaald door een ander (vaak de vader, soms andere familieleden).

Het merendeel zegt vuurwerk aan te schaffen via reguliere aankoopkanalen. Meestal is het de vader die namens hen (samen) vuurwerk koopt.

- Velen zijn goed op de hoogte van de regels die voor hun leeftijd gelden m.b.t. het kopen van vuurwerk. Ze weten dat F1 vuurwerk op hun leeftijd te koop is bij supermarkten en andere winkels. Daarnaast weten ze dat ze nog te jong zijn om andere soorten vuurwerk te kopen.
- De meesten kopen het vuurwerk bij Nederlandse vuurwerkverkooppunten samen met hun familieleden, meestal gaat het daarbij om de vader. Ook is er een groep die samen met familieleden naar België of Duitsland gaat om daar vuurwerk te halen.
- Sommigen zetten daarnaast een oudere vriend, broer of zus in om namens hen vuurwerk te kopen.
- Een kleine groep vertelt over informele kanalen (online en/of via-via), om aan zwaarder vuurwerk te kunnen komen.
- Ook het vuurwerk kopen is voor jongeren een waardevol moment, zowel in sociale zin (gedeelde ervaring) als in culturele zin (een jaarlijks terugkerende traditie).

"Ik zoek het met mijn ouders uit in een folder, en dan kijken we of ik het kan bestellen en dat ik samen met een van mijn ouders het kan ophalen."

"Ik ga naar de site van de winkel en maak een verlanglijst. En ik ga met mijn vader naar de winkel in België. Daar bekijkt een deskundige mijn verlanglijst en geeft tips qua pakketten die er zijn om meer te krijgen voor minder geld."

"Ik mag het volgens mij niet zelf kopen nog in winkels. Maar via vrienden en jongens uit de buurt wel."

"Ik mag alleen vuurwerk samen met mijn vader kopen. Hij gaat mee naar de winkel en dan mag ik voor iets van 100 euro uitkiezen."

"Dat doe ik samen met mijn vader. We kijken op internet en bestellen daar of we gaan vuurwerk kopen in Duitsland. We kijken naar wat het kost en ook of het mooi eruitziet. Als het eentje gevaarlijk uitziet dan kopen we het niet."

"Op school hebben we het wel eens over vuurwerk. Dan praten we over meestal harde knallen zoals Cobra 6 enzo. Op mijn school wordt er veel vuurwerk verkocht, veel illegaal ook. Dat doe ik niet, maar ja, dat gebeurt wel."

"Ik krijg vaak wat categorie 1 dingen van mijn ouders en opa en oma als cadeautje voor sinterklaas en kerst. Verder is via school wel wat te verkrijgen via vrienden."

"Ik ga naar Snapchat en koop het bij iemand of ik ga naar Duitsland."

"Ja die tripjes en reisjes naar Duitsland en België om vuurwerk te halen zijn altijd superleuk."

Jongeren gebruiken diverse strategieën om aan vuurwerk te komen. Ouders spelen daarbij vaak een faciliterende rol. Aangeschaft vuurwerk is in perceptie veilig; vuurwerk is in de optiek van jongeren pas onveilig als je er onveilig mee omgaat.

Een grote groep jongeren heeft een basaal vertrouwen in de veiligheid van legaal aangeschaft vuurwerk. Ze maken daarbij een duidelijk onderscheid tussen de inherente veiligheid van het product en de wijze waarop je als afsteker omgaat met het vuurwerk. (Zie volgende pagina voor inzichten over veiligheidsmaatregelen.)

- Het merendeel gaat ervan uit dat vuurwerk dat te koop is in reguliere winkels, per definitie veilig is om af te steken.
- Jongeren zien vuurwerk uit een winkel – zeker als het een Nederlands verkooppunt betreft – als veilig, omdat al het aanwezige vuurwerk in perceptie door autoriteiten gecontroleerd en goedgekeurd is.
- Jongeren maken een duidelijk onderscheid tussen legaal en illegaal vuurwerk. Ze beschouwen legaal vuurwerk als veilig, terwijl ze de risico's van illegaal vuurwerk erkennen.
- Een kleiner deel van de jongeren erkent de inherente onvoorspelbaarheid van vuurwerk. Ze refereren aan ongelukken die kunnen gebeuren ondanks voorzorgsmaatregelen.

Bij het afsteken van vuurwerk (door henzelf of door iemand in de nabije omgeving), varieert het gevoel van veiligheid sterk onder jongeren. Dit gevoel van veiligheid is situationeel afhankelijk.

- De meeste jongeren die zelf vuurwerk afsteken, voelen zich op dat moment relatief veilig. De eventuele spanning die ze voelen, ervaren ze als positief.
- Jongeren die omstander zijn, geven aan soms weinig controle over de situatie te ervaren. Dit gaat vaak gepaard met gevoelens van angst en kwetsbaarheid.
- De meest genoemde factoren die het gevoel van veiligheid verbeteren zijn de aanwezigheid van ouders of andere volwassenen, afstand houden en het dragen van een vuurwerkbril. Factoren die het gevoel van veiligheid negatief beïnvloeden zijn het horen van hard knallend vuurwerk en staan op een positie tussen verschillende afstekers in.

"Ik ga er eigenlijk vanuit dat het veilig is omdat we dit in een winkel halen. Maar zeker weten doe je dit nooit."

"We weten dat die bloemen en kleine cakes veilig zijn omdat we het bij een Nederlandse winkel kopen die goedgekeurd vuurwerk verkoopt geschikt voor kinderen."

"Ik koop het bij veilige verkooppunten die alleen legaal vuurwerk verkopen. Dat is getest en veilig beoordeeld."

"Ik koop het niet illegaal dus dan ga ik er vanuit dat het veilig is. Je kunt het ook aan de lont zien of deze lang genoeg is."

"Geen illegaal vuurwerk kopen en niet met vrienden mee die gevaarlijke shit uithalen met vuurwerk."

"Het voelt wel veilig ik denk niet dat er iets gebeurt met mij."

"Nou ja het is gewoon veilig, je moet alleen geen stomme dingen doen."

"Ik voel me veilig als ik lekker binnen zit en onveilig als ik naar buiten moet tijdens oud en nieuw. Ik heb een veiligheidsbril op en doe geen polyester aan. En ik hou mijn ogen op het vuurwerk en neem veel afstand als ik het heb aangestoken."

"Ik vind het fijn om het met mijn vader af te steken. Dat is wel wat veiliger want als het mis gaat dan kan mijn vader me altijd helpen."

"Als het heel druk is vind ik het wel spannend en blijf ik op afstand kijken met mijn vader of moeder. Ik vind het moeilijk om in de gaten te houden waar iemand wat afsteekt."

"Ik vind het veilig als iedereen op veilige afstand blijft."

Veiligheidsmaatregelen (1/2)

De inzet van veiligheidsmaatregelen verschilt enorm onder jongeren. Er is een duidelijk verschil tussen consistent en situationeel gebruik, waarbij jongeren soms beschermingsmiddelen achterwege laten wanneer ouderlijk toezicht ontbreekt.

Van meest naar minst genoemd, hanteren jongeren de volgende veiligheidsmaatregelen:

Basismaatregelen: afstand houden, opletten en aansteeklont

- Afstand houden, goed opletten en het gebruiken van een aansteeklont zien de meeste jongeren als de belangrijkste maatregelen.
- Sommigen voegen daaraan toe: vuurwerk geen twee keer aansteken, het kiezen van een goede plek om vuurwerk af te steken en rekening houden met wind.
- De meeste jongeren houden het bij deze maatregelen.

Vuurwerkbril

De inzet van vuurwerkbrillen loopt sterk uiteen. Een groep zet (soms) een bril op.

- Een klein deel van hen is intrinsiek gemotiveerd en draagt deze graag om zichzelf te beschermen en/of veilig(er) te voelen.
- Anderen geven aan dat ze dit alleen doen omdat hun ouders hen daartoe verplichten.
- Tot slot is er een groep die dit laat afhangen van de situatie.

Een andere groep zet nooit vuurwerkbrillen op. De meest genoemde redenen:

- Niemand in hun omgeving draagt het en/of ze zien het als 'niet cool' om een bril op te zetten.
- Het heeft in perceptie geen tot zeer beperkte meerwaarde, zolang je op afstand blijft of zolang je geen riskant gedrag vertoont met vuurwerk.
- Het is naar verwachting niet nodig bij lichtere vuurwerksoorten.

"Eigenlijk hoeft je niet zoveel te doen behalve op afstand blijven."

"Ik steek een ding tegelijk aan en ik raap niks op."

"Het is veilig maar blijft wel oppassen. Ik heb een aanmaeklont, verder gewoon afstand houden."

"Als er een goede lont aan zit dan vind ik het wel veilig. Van m'n ouders moet ik altijd een bril op. Eerst vond ik dat stom, maar ik snap het wel. Bijna iedereen doet dat nu en dat is wel fijn. Met de wind heb ik stenen gebruikt om de potten goed vast te zetten. En met het gooien kijk ik wel even waarheen ik gooi."

"Ja ik draag altijd een vuurwerkbril want dat moet van mijn ouders en die zijn erbij."

"Ik draag mijn bril altijd, anders mag ik geen vuurwerk afsteken van mijn ouders. En ik wil mijn ogen niet beschadigen."

"Zo'n vuurwerkbril draag ik alleen op oudjaarsavond."

"Nee een bril neem ik nooit mee. Dat ga je toch niet opzetten. Is geen gezicht."

"Ja, natuurlijk je hebt van die brillen enzo maar dat boeit me niet zo. Ik snap dat het belangrijk is maar ik pas op."

"Ik draag het niet omdat het ook meestal wel veilig is zonder vuurwerkbril en als het verkeerd gaat houdt zo'n bril ook niet veel tegen."

"Oordopjes draag ik nooit. Een bril de helft van de keren. Soms is dat gewoon niet cool."

Brandveilige kleding

Een kleine groep houdt rekening met kleding bij het afsteken, maar niet altijd op de juiste manier.

- Een kleine groep houdt rekening met de risico's van capuchons, loshangend haar of kleding van brandbare stof en draagt daarom een spijkerjas.
- Enkelen geven aan vuurwerkhandschoenen, een sjaal of oude kleren te dragen om de veiligheid te bevorderen.

Oordopjes

- Oordopjes (of koptelefoons) vinden de meeste jongeren als veiligheidsmaatregel irrelevant.
- Tegenargument is vaak dat ze juist van het geluid willen genieten: ze zien het geluid als essentieel onderdeel van de vuurwerkervaring. De eerder genoemde behoefte aan spanning en sensatie is sterk hieraan gerelateerd.
- Een ander veelgenoemd argument is dat het geluid qua volume of hoeveelheid knallen zodanig meevalt dat oordopjes volgens hen in hun situatie niet nodig zijn.
- Andere genoemde argumenten is dat oordopjes niet fijn zitten, dat het onhandig is omdat je juist ook tussendoor wilt kunnen communiceren, dat niemand ze dragen of dat ze er simpelweg niet bekend mee zijn als veiligheidsmaatregel bij vuurwerk.

"Ik mag van papa geen knalvuurwerk afsteken. Maar met een bril op en handschoenen mag ik wel heel veel siervuurwerk afschieten."

"Ik heb altijd een veiligheidsbril op, zodat er niks in mijn ogen kan komen en af en toe ook gewoon een sjaal om. Dit zodat er niks op mijn huid kon komen en niet heel veel pijn kan gaan doen."

"Nee, oordopjes nooit. Ik wil die knal juist goed horen, dan ga je toch geen oordopjes indoen."

"Oordopjes doe ik overdag niet. Dan gaat het niet zo hard qua hoeveelheid in de buurt."

"Gewoon altijd op goede afstand staan. (...) Nee, ik gebruik nooit echt oordopjes met afsteken. Het is juist mooi om die knal te horen. Het geeft je dat gevoel dat je gewoon iets cools hebt gedaan."

"Nee, [oordopjes] gebruik ik niet. Ik kan wel tegen hard geluid, dus ik heb ze niet echt nodig."

Welke rol speelt de sociale context?

- Beeldvorming
- Groepsdruk
- Social media
- Ouders
- School

Beeldvorming (1/2)

Toelichting: tijdens het onderzoek kregen jongeren drie fictieve profielen voorgelegd van leeftijdsgenoten met elk een andere wijze van omgang met vuurwerk. De respondenten kregen vervolgens de vraag deze personen te omschrijven. Dat leidde voor elk van deze archetypen tot de onderstaande kenmerken.

1) Een leeftijdsgenoot die ervan houdt om veel vuurwerk af te steken dat flink knalt

Jongeren zien deze persoon overwegend gezien als iemand die **sociaal** of soms **eigenzinnig** is, **plezier** maakt, maar ook **stoer** wil overkomen. Bij leeftijdsgenoten roept deze jongeren zowel **bewondering**, **afkeuring** als **herkenning** (/normaal gedrag) op.

"Dat vind ik moeilijk. Een gewone jongen zoals je veel ziet."

"Populair en een beetje stoer."

"Als het illegaal vuurwerk is dan een onaardig persoon, die regels breekt en waar je geen vrienden mee wil zijn."

"Eigenzinnig en gezellig."

"Het is iemand die houdt van plezier maken en samen zijn met zijn vrienden. Het is een jongen van 15 jaar."

"Coole gast."

"Gewoon normaal gedrag geen rare dingen."

"Iemand die van plezier houdt."

"Ik denk dan aan een jongen die graag overal graag het beste in wil zijn. Ook is hij stoer."

"Houdt van spanning en sensatie en wil stoer doen tegenover vrienden."

"Het zouden veel mensen kunnen zijn, zelfs ik of mijn eigen vrienden. Maar ik denk aan een gewone jongen die het spannend en leuk vindt om knalvuurwerk af te steken."

2) Een leeftijdsgenoot die helemaal niks van vuurwerk moet hebben

Jongeren beschrijven deze persoon vaak als **saai**, **angstig** en **sociaal geïsoleerd**. Een groep gebruikt echter ook termen als **verstandig** en **voorzichtig**.

"Bleek gezicht, onverzorgd, bril op, betweter."

"Misschien heeft diegene wat ergs mee genaakt met vuurwerk. Zij hoeft niet per se bang te zijn."

"Verstandig, teruggetrokken."

"Een jongen die van een afstandje kijkt. Zo iemand die wij een nerd noemen."

"Een onzeker iemand die het eigenlijk een beetje spannend vindt, maar het niet durft te zeggen."

"Iemand die waarschijnlijk minder bij een groep hoort en misschien minder vrienden heeft, hij focust eerder op andere dingen in het leven."

"Meestal zijn dat meisjes die bang zijn voor vuurwerk."

"Saai, alleen en een beetje eenzaam."

"Ik denk dat die persoon wel aardig is maar een beetje angstig en verlegen."

"Een saaie jongen die er maar wat bij hangt."

"Rustig iemand die niet graag bij een groep is en niet van spanning houdt."

"Iemand die zich laat beïnvloeden en geen eigen mening heeft. Hij heeft vrienden omdat ze hem hebben uitgezocht en niet andersom."

3) Een leeftijdsgenoot die wel vuurwerk afsteekt, maar altijd met bril op en oordopjes in

Jongeren omschrijven deze persoon vaak als de middenweg tussen de eerste twee personen. Velen hanteren daarbij positieve termen. Deze persoon heeft **plezier** op een **verantwoorde of zelfs professionele manier**. Niettemin is er ook een groep die deze persoon wegzet als iemand die **kinderachtig** gedrag vertoont of zich te veel **laat beïnvloeden** (door de ouders/regels).

"Iemand die wel stoer is, maar ook voor veiligheid gaat."

"Dat is iemand die naar z'n ouders moet luisteren of overdreven bang is."

"Een rustige jongen, een emo."

"Hij is goed bezig met veiligheid."

"Een kind van 14 jaar die zich gedraagt als 6."

"Als een combi van de twee anderen, volgens mij is hij slim is en niet per se stoer."

"Een slimme jongen die zich goed voorbereidt op het afsteken van vuurwerk en de regels volgt."

"Een heel voorzichtig persoon, die wel houdt van dingen doen die eng zijn maar dan beschermd wil zijn. Een gevoelig persoon."

"Ik draag zelf ook een veiligheidsbril, verstandig persoon, wel iemand die durft te zeggen en te doen wat hij zelf wil... anderen zullen oordoppen snel stom vinden."

"Bijna zoals mezelf. Ik heb bijna altijd een vuurwerkbril op en nu voor het eerst heb ik oordopjes."

"Deze persoon is veilig, maar wil wel nog leuke dingen beleven met vuurwerk en mooie dingen zien."

"Iemand die van adrenaline houdt, en toch aan zijn veiligheid denkt."

"Misschien is hij erg onhandig."

"Verstandig iemand, ook stoer, maar iets beter geïnformeerd."

"Dat is een beetje nerd. Hij volgt de regels altijd op, maar verder is die persoon normaal."

"Bijna een professional, wat goed."

"Hahaha! Dit is iemand met hele strenge ouders."

"Jongen die stil is, verlegen, beschermend opgevoed maar wel bevriend met de andere jongens."

In veel vriendengroepen is sprake van directe of indirecte druk op vuurwerkgedrag.

Voor veel jongeren staat het (met zijn allen) samenzijn en meedoen voor positieve zaken: van gezelligheid tot inbedding of versterking van de sociale band.

- Jongeren ervaren enige impliciete druk om bij te dragen aan het afsteekmoment, zodat deze waardevolle elementen niet verstoord raken.
- Er zijn ook uitspraken die erop wijzen dat afwijkend gedrag naar verwachting afbreuk zou doen aan de collectieve beleving.

Een grote groep vertelt over druk om mee te doen vanuit angst voor sociale uitsluiting. Individuele risico-afwegingen raken daardoor vaak ondergeschikt aan de groepsnorm.

- Ze vrezen voor negatieve reacties wanneer ze niet deelnemen aan vuurwerkactiviteiten: ze zijn bang dat anderen hen uitlachen of als stom of laf bestempelen.
- De directheid en intensiteit varieert: soms uit zich dit in mild onbegrip, in andere gevallen in openlijke afkeuring en uitsluiting.

Een klein gedeelte van de jongeren vertelt dat ze bereid (zouden) zijn om niet mee te doen, wanneer ze dat zelf niet willen.

- Zo geven sommigen aan zich sterk genoeg te voelen om weerstand te bieden aan groepsdruk rond vuurwerk. Ze gaan ervan uit dat hun vrienden begripvol zullen reageren op hun keuze om niet mee te doen, al zijn ze hier niet zeker over.
- Een andere kleine groep geeft aan dat ze ondanks groepsdruk toch besloten hebben om aan sommige vuurwerkactiviteiten niet mee te doen. Ze houden hier gemengde gevoelens aan over. Hoewel ze achteraf blij zijn met hun beslissing, ervaren ze ook verdriet over de sociale consequenties.

"Met wie ik afsteek zouden wel wat raar staan te kijken als ik er opeens niet bij ben. Maar bij ons gaat het om gezellig samen zijn."

"Ze vinden het gezellig dat ik meedoe."

"Iedereen doet altijd mee van mijn vrienden."

"We doen allemaal gezellig mee. Iedereen doet wel wat."

"Vuurwerk afsteken geeft me een goed gevoel. Ik hoor er dan bij en ik vind het stoer om te doen."

"Omdat het iets is wat we samen doen en als er dan één afhaakt, is dat niet leuk."

"Als ik zou stoppen, lachen ze me zeker uit."

"Stel als ik ineens nu zou stoppen met vuurwerk, dan ben ik een mietje."

"Dan zouden ze me stom vinden, of niet leuk meer."

"Iemand die wegloopt vinden ze wel laf denk ik, (...) ik wil liever ook niet weglopen."

"Ik denk dat sommige vrienden dan zouden proberen om me toch wel mee te laten doen."

"Achteraf voel ik me verdrietig maar ben toch altijd blij dat ik dan niet meegedaan heb."

Aansprekende content

Het merendeel geeft aan graag vuurwerkvideo's te bekijken op social media. Hierbij valt qua inhoud een verdeling te maken naar drie hoofdcategorieën (of -doelen):

- Informatie- en oriëntatiecontent - Velen geven aan dat deze video's hen helpen om te bepalen wat ze willen kopen. Ze letten daarbij op de effecten, kleuren en intensiteit. Zeker bij duurdere vuurwerkartikelen is dit een belangrijk onderdeel van het aankoopproces.
- Sensationele content - Een groot deel van de jongeren kijkt daarnaast graag naar video's met illegaal vuurwerk (met name cobra's en nitraten). Er is daarbij met name interesse in forse explosies, vernielingen en risicovol gedrag. Waar sommigen liever video's zien die goed aflopen, hebben andere jongeren juist interesse in video's met een slechte afloop.
- Esthetische content - Tot slot is er een groep jongeren die aangeeft te genieten van video's met veel siervuurwerk. Onder deze groep jongeren is veel waardering voor video's van professionele vuurwerkshows.

Versterking van risicovol gedrag

Er zijn indicaties dat het bekijken van deze video's samengaat met (interesse in) risicovol gedrag of vandalisme.

- De sterkste vorm van beïnvloeding betreft de oriëntatie op aankopen. Social media biedt een laagdrempelige kennismaking met vuurwerksoorten die jongeren tot dan toe nog niet hebben afgestoken.
- Daarnaast raken sommigen geïnspireerd om trucs of challenges na te doen die circuleren op social media.
- Tot slot is het aannemelijk dat het frequent bekijken van video's met illegaal vuurwerk of vernielingen een normaliserend effect heeft.

Versterking van veiliger gedrag

Sommige jongeren geven aan dat content op social media hun risicobewustzijn heeft vergroot:

- Er zijn jongeren die hierdoor meer bewustzijn hebben gekregen van de risico's van vuurwerk en als gevolg daarvan voorzichtiger omgaan met vuurwerk: vaak gaat het hierbij om het dragen van een vuurwerkbril of het vergroten van de afstand.
- Daarnaast refereren sommigen aan aanvullende veiligheidslessen die ze zien in content van professionele vuurwerkhandelaren, zoals het dragen van vuurwerkhandschoenen.

"Ik kijk vooral filmpjes van vuurwerk dat wordt afgestoken om te zien wat het doet of hoe het eruit ziet, zodat ik niet iets koop wat ik niet mooi vind."

"Ja ik kijk dan wat het mooiste is of waar je het mooiste vuurwerk kan kopen."

"Ik vind de filmpjes waar je ziet dat het harde knalvuurwerk veel schade geeft het leukst om te kijken."

"Je krijgt nu vanzelf filmpjes te zien. Vooral de types vuurwerk en grappige filmpjes van hoe het mis gaat maar toch goed."

"Ik kijk veel naar filmpjes van nitraten en cobra."

"Het leukst is toch om filmpjes van illegaal vuurwerk te kijken."

"De video's die ik het liefst kijk zijn vaak meer grote knallen of als er iets opgeblazen wordt. [Ben je wel eens op ideeën gekomen door vuurwerkvideo's die je op social media hebt gezien?] Ik niet, maar mijn vrienden wel."

"Ik kijk op TikTok vaak filmpjes van vuurwerk dat wordt afgestoken. Vooral die waarbij het misgaat met het vuurwerk en de filmpjes met illegaal vuurwerk."

"Ja, ik heb wel eens gezien hoe ze vuurwerk in water laten exploderen. Dat ben ik toen ook gaan doen."

"Ik heb toen daarna ook knetterlinten bij elkaar gezet. Dat was heel cool."

"Ja ik heb toen zelf ook het kruid van een knetterlint en knetterrotjes in papier gepropt en dat afgestoken."

"Ik zie dan ook dat het mis kan gaan en de gevolgen. En dus dat je altijd een bril op moet en goed afstand houden en proberen na te denken als je iets afsteekt."

Hoewel social media content sommige jongeren stimuleert om veiliger met vuurwerk om te gaan, lijkt het in de meeste gevallen de drempel naar risicovol of vernielzuchtig vuurwerkgedrag te verlagen.

Grote variatie in houding van ouders t.a.v. vuurwerk

De houding van ouders ten opzichte van vuurwerk varieert sterk, van enthousiast tot afwijzend, met diverse gradaties daartussen.

- Een aanzienlijk deel van de ouders staat positief of tolerant tegenover vuurwerk, maar stelt wel voorwaarden aan het gebruik door hun kinderen.
- Een even grote groep ouders is bezorgd of terughoudend, waarbij ze vuurwerk zien als potentieel gevaarlijk, duur of onnodig.
- Het komt vaak voor dat er tussen ouders een verschil is in opvatting, waarbij in het overgrote merendeel van de gevallen de vader een positievere of tolerantere houding heeft.

Mate van ouderlijke betrokkenheid

De betrokkenheid van ouders bij de vuurwerkactiviteiten van jongeren is in te delen in drie niveaus:

- De meeste jongeren geven aan dat hun ouders **nauw en actief betrokken** zijn bij hun vuurwerkactiviteiten, vooral door samen vuurwerk te kopen en af te steken. Vaders spelen een prominente rol bij de aankoop en het samen afsteken van vuurwerk, vaak als voorbeeld of begeleider. Sommige ouders stellen het verplicht dat ze erbij zijn wanneer hun kind vuurwerk afsteekt, als voorwaarde om het toe te staan.
- Een kleiner deel van de ouders houdt **toezicht op afstand** bij het afsteken, bijvoorbeeld door regels te stellen of afspraken te maken. Deze ouders geven grenzen aan wat betreft soort vuurwerk, locatie en leeftijdsgeschiktheid, maar laten de uitvoering aan de jongere over. De ouders bepalen vaak het budget voor vuurwerk, wat indirect het gedrag van jongeren beïnvloedt.
- Een kleine groep jongeren geeft aan dat hun ouders **weinig betrokken** zijn bij hun vuurwerkactiviteiten. Sommige ouders zijn zich niet bewust van alle vuurwerkactiviteiten van hun kinderen, vooral wanneer deze buiten het zicht plaatsvinden. Deze jongeren geven aan informatie achter te houden voor hun ouders.

"Ik denk dat mijn ouders best wel veel over me weten. Ik verberg niet echt dingen voor hen. Mijn ouders vinden het eigenlijk wel een beetje teveel, hoeveel vuurwerk ik afsteek. Maar ja, dat vinden ze ook niet zo erg."

"Mijn ouders willen het eigenlijk niet."

"Mijn ouders letten met kopen op dat we ook vuurwerk hebben dat ik en mijn broer mogen afsteken."

"Mijn moeder houdt niet van vuurwerk, van haar hoeft het niet. Ze vind het lawaai en gevaarlijk en zonde van het geld. Mijn vader vindt het wel tof om met mij af te steken."

"Ik ga mijn met mijn vader vuurwerk kopen, want ik weet zelf niet hoe ik er aan moet komen, omdat ik het nog niet mag kopen van mijn ouders."

"Ze weten dat ik het afsteek en verder niks."

"Ze weten niet dat ik vrienden heb die stiekem afsteken."

"Ze weten niet dat ik cobra's en shells heb liggen. Mijn ouders maakt het niet heel veel uit als ik maar niet teveel heb, maar meestal koop ik alsnog extra."

"Als ik vuurwerk koop kijk ik naar de prijs, of het groot is en of het makkelijk te verstoppen is voor mijn ouders."

Communicatie en regels

De communicatie over vuurwerk en de expliciete regels die ouders stellen, volgen verschillende patronen:

- Het merendeel van de ouders maakt duidelijke afspraken met hun kinderen over het gebruik van vuurwerk, zoals veiligheidsmaatregelen, tijdstip en locatie.
- Veiligheid staat centraal in de communicatie tussen ouders en kinderen, waarbij het gebruik van een vuurwerkbril vaak als voorwaarde geldt.
- Ouders reguleren met name het type vuurwerk, waarbij ze voornamelijk lichter vuurwerk (categorie F1 en soms F2) toestaan.

Invloed op veiligheidsgedrag

De opvattingen en houding van ouders hebben duidelijke invloed op het veiligheidsgedrag van jongeren.

- Jongeren met actief betrokken ouders geven aan vaker consequent gebruik te maken van veiligheidsmaatregelen zoals een vuurwerkbril. Zij maken vaak de overstap van een extrinsieke motivatie (de veiligheidsregels volgen omdat het moet) naar een intrinsieke variant (omdat ze dit zelf belangrijk vinden).

"Mijn moeder vindt het niet zo leuk als ik wat vuurwerk in een put gooi, maar goed."

"Ik vind het leuk omdat het van mijn ouders eigenlijk niet mag en omdat het zon harde knal geeft."

"Mijn ouders hebben me gezegd dat zij het alleen betalen als ik het in hun bijzijn afsteek."

"Met oud en nieuw dragen we een bril. Moet van mijn ouders anders mogen we niet afsteken. Soms steken we wel eens eerder iets af. Dan draag ik niet altijd een bril."

"De helft van de tijd draag ik wel een bril en de andere helft niet. Als ik er eentje zie en mijn ouders zeggen dat het moet dan doe ik het. Anders niet."

"Ik vind het fijn om het met mijn vader af te steken. Dat is wel wat veiliger want als het mis gaat dan kan mijn vader me altijd helpen."

"Papa heeft ons geleerd hoe dit veilig kan. Met bril en lont en afstand houden."

"Ik moet die bril eigenlijk altijd op van papa en mama."

"Mijn ouders adviseren om een vuurwerkbril te gebruiken en dat doe ik ook."

"Ik gebruik ze altijd want dat moet van mijn moeder."

"Ik draag mijn bril altijd, anders mag ik geen vuurwerk afsteken van mijn ouders. En ik wil mijn ogen niet beschadigen."

Vuurwerkregels

Het merendeel van de jongeren geeft aan dat (het meenemen en afsteken van) vuurwerk op hun school niet is toegestaan. De methoden van controle en handhaving varieert.

- De meeste jongeren vertellen over een afsteekverbod op hun school. Daarnaast zijn er veel scholen die kluisjescontroles doen, sommige zelfs met de inzet van speurhonden. Deze controles zien veel jongeren als een effectief afschrikmiddel.
- Bij overtreding hanteren scholen duidelijke sancties zoals inbeslagname, nablijven, of in ernstiger gevallen, schorsing. Niettemin geven sommige jongeren aan dat dit niet altijd effectief is en dat ze op hun school alsnog zien of horen dat leeftijdsgenoten vuurwerk meenemen, verhandelen en/of afsteken.
- Een kleinere groep vertelt dat hun school niets doet om het vuurwerkgebruik in te dammen.

Het merendeel staat neutraal tot positief tegenover het vuurwerkbeleid op school. Een grote groep van hen geeft aan de aanpak prettig te vinden. Een kleine groep is gedreven door regels en accepteert de situatie als zodanig.

- De meesten vinden het begrijpelijk dat ze niks mogen afsteken tijdens schooltijden. Vooral degenen die zelf niet van (knaal)vuurwerk houden, vinden het fijn dat de vuurwerkregels hen hiertegen beschermen.
- Er is echter ook een groep die de aanpak als overdreven bestempelt. Deze jongeren ervaren de strenge controles en regels als betuttelend en onnodig.

"De school doet het goed vind ik. Er wordt op gecontroleerd door middel van kluisjes doorzoeken."

"Vuurwerk mag gelukkig niet op onze school. Want ja, het is gevaarlijk als je dat op school hebt, vind ik"

"Op school steek ik nooit vuurwerk af, want ze controleren altijd."

"Geen vuurwerk op het schoolplein, is alleen maar goed."

"Ze zijn streng op school, maar dat vind ik wel goed."

"Ik vind dat ze best wel voorzichtig en zeurderig zijn op school. Zo erg hoeft nou ook weer niet."

Voorlichting

Ook de mate van voorlichting over vuurwerkveiligheid verschilt sterk per school.

- Een grote groep jongeren vertelt dat de school veel voorlichting geeft over vuurwerkveiligheid; sommige zelfs zowel aan de jongeren als via een brief aan de ouders. Een andere grote groep geeft aan dat de voorlichting zich beperkt tot passieve informatie, zoals een opgehangen poster of een korte mededeling. Een kleine groep jongeren vertelt dat de school niets heeft gedaan of dat het hen niet is opgevallen.
- Een kleine groep geeft aan dat de brandweer, politie of Halt een gastles heeft gegeven over vuurwerk. Dit lijkt echter vooral in het basisonderwijs plaats te vinden, terwijl het in het voortgezet onderwijs minder aandacht krijgt.
- Een enkeling heeft behoefte aan meer voorlichting op school. Deze respondent vertelt dat de school niet over vuurwerk spreekt of er naar handelt, terwijl dit volgens hem wel zou moeten om onveilige situaties te voorkomen.

"Er hangt een poster maar verder heb ik niks erover gehoord. In groep 8 had ik wel nog les van Halt gehad hierover."

"Vorig jaar in groep 8 ging het er op school wel over en hoe gevaarlijk het kan zijn. Nu in de brugklas hebben we het er niet over."

"School doet er niet zoveel aan. Het is wel streng verboden om op school af te steken. Ze hebben fijne feestdagen gewenst en gevraagd voorzichtig te zijn met vuurwerk."

"Er wordt door de school niks over gezegd. Ik vind dat dat wel zou moeten, ook om onveilige situaties te voorkomen."

Hoe kijken jongeren aan tegen voorlichting?

- Evaluatie huidige voorlichting
- Suggesties voor meer effectieve voorlichting

Bekendheid met voorlichting over vuurwerkveiligheid

Veel jongeren geven aan wel eens informatie of voorlichting te hebben gezien of gekregen over het veilig afsteken van vuurwerk. Daarbij herinneren ze zich verschillende kanalen waarop de voorlichting tot hen is gekomen:

- De meesten noemen de school, waaronder specifiek lessen van Bureau Halt of de brandweer.
- Daarnaast kunnen sommigen zich content op televisie, social media of eenabri herinneren.
- Een kleine groep vertelt dat ze uitsluitend voorlichting van hun ouders hebben gekregen.

Niettemin is er ook een grote groep die dit niet heeft gezien of het zich niet (meer) kan herinneren.

- Velen van hen geven ook aan dat ze hier niet in geïnteresseerd zijn.

Waardering

Onder degenen die zich wel nog voorlichting kunnen herinneren, lopen de meningen sterk uiteen. Zo zijn sommigen positief over de campagnes die hen hebben bereikt.

- Met name expliciete visualisaties van letsels maken indruk, zo geven ze aan.
- Daarnaast is er waardering voor korte slogans die goed blijven hangen, waaronder: 'bril op, lont aan'.

Een andere groep jongeren is kritisch over de voorlichting.

- Sommigen wuiven het weg als saai of niet aansprekend.
- Anderen zien de onderliggende boodschappen wel als maatschappelijk relevant, maar niet als persoonlijk relevant. Met andere woorden: *goed dat deze voorlichting er is/vuurwerkbrillen bestaan, maar vooral voor andere mensen, want ik let al goed op.*

"Op de basisschool kwam er iemand van bureau Halt. Die heeft tips gegeven en dat vond ik heel goed."

"Ja, ik heb wel eens voorlichting gezien over vuurwerk, bijvoorbeeld op tv. Het was goed dat ze uitlegden hoe je veilig vuurwerk afsteekt."

"Kan me niet herinneren dat ik iets gezien heb over veilig vuurwerk afsteken. Ik heb alles van mijn ouders gehoord hoe dat veilig moet."

"Nee, maar ik begrijp het ook al allemaal heel goed."

"Nee, hier hou ik me echt niet mee bezig."

"Ja die commercial op tv was wel heftig, mensen zonder vingers en blind. Die enge verhalen, dat helpt wel."

"Ja ik heb het wel gezien maar dat is meestal saai."

"Ik heb die boodschappen gezien maar ze zijn eigenlijk een beetje saai."

"Ik heb een video gezien en die ging gewoon over hoe je vuurwerk veilig moet afsteken. Ik denk dat dit op zich wel handig is, maar ik gebruik die video niet echt."

"Ja over die bril en zo. Maar dat boeit me niet zo. Snap dat het belangrijk is maar ik pas op."

"Heb het wel gezien. Het is vrij duidelijk. Je weet ook wel de gevolgen dat het fout kan gaan. Maar denk gewoon 'dat gebeurt mij niet'."

"Ik heb wel eens een filmpje op tv gezien, maar dat was wel heel kort en zat weinig info in."

Het visualiseren van impact en persoonlijke verhalen

Jongeren hebben verschillende ideeën over de ideale invulling van voorlichting, om jongeren zoals henzelf te overtuigen.

- Zo moet de nadruk volgens hen liggen op intrinsieke redenen (*je eigen veiligheid*) i.p.v. extrinsieke (*je mag het niet*).
- De meningen zijn verdeeld over de inzet van afschrikwekkende en expliciete beelden. De grootste groep geeft aan dat het visualiseren van ongevallen of letsels grote indruk zouden maken; een kleinere groep vindt dit overdreven of niet nodig.
- Meerdere jongeren stellen voor om de voorlichting te richten op momenten waarop je even niet oplet en/of op hoe snel het mis kan gaan.
- Ook is er een groep die inzet op het tonen van de persoonlijke gevolgen van verlies van vingers of blindheid.
- Tot slot geeft een enkeling aan dat de voorlichting breder kan dan alleen veiligheidsmaatregelen als een bril of oordopjes. Veiligheid is ook het vooraf bepalen waar je het vuurwerk afsteekt.

Kanalen en doelgroepgerichte aanpak

Jongeren hebben duidelijke ideeën over welke kanalen het meest effectief zijn om hen te bereiken.

- Ze stellen vooral social media en influencers voor als bronnen van voorlichting.
- Daarnaast noemen veel jongeren ook de school als geschikt kanaal: idealiter via de leraar of mensen die een letsel hebben opgelopen door vuurwerk.

"Filmpjes laten zien van mensen waarbij het wel fout is gegaan en hoe snel het vooral fout kan gaan."

"Ik vind dat de nadruk moet liggen op hoe gevaarlijk het is wanneer je eigenlijk net even niet goed oplet."

"Ik denk dat het beter zou zijn als ze ook laten zien wat je moet doen als iets misgaat, of hoe je een veilige plek vindt om het af te steken."

"Ze moeten laten zien wat er kan gebeuren als je vuurwerk wat niet is afgegaan opnieuw aansteekt."

"Je moet ze wel een beetje laten schrikken maar niet te erg."

"Ja sommige zijn overdreven en dan denk ik zal wel."

"Een leuke slogan zou wel werken (...) Bijvoorbeeld iets als: 'vergooi je toekomst niet met rotjes'."

"Laten weten dat vuurwerk heel leuk is dus dat positief houden maar je kunt ook wel duidelijk maken hoe vaak het fout gaat."

"Op een normale manier iemand laten vertellen wat er mis is gegaan zonder heel erg te overdrijven met 'mag niet' etc."

"Ik zou jongeren waarbij het is misgegaan laten spreken op scholen."

Onderzoeksaanpak

Methode

Het onderzoek vond plaats via kwalitatief onderzoek aan de hand van individuele chatgesprekken.

- De gesprekken hadden een gemiddelde doorlooptijd van ongeveer 25 minuten en vonden semigestructureerd plaats.
- De gesprekken vonden plaats tussen 20 december 2024 en 6 januari 2025.
- Dit rapport is gebaseerd op kwalitatief onderzoek. Dit is verkennend en inventariserend van aard. Uitkomsten van kwalitatief onderzoek gelden als indicatief en hypothesevormend en niet als cijfermatig bewezen feiten.

Onderzoeksdoelgroep

Voor dit onderzoek hebben we 148 jongeren gesproken.

Voor alle deelnemers aan dit onderzoek gold:

- Bevinden zich in de leeftijdscategorie 12 tot en met 15 jaar.
- Hebben toestemming van de ouder(s)/verzorger(s) voor deelname aan het onderzoek.
- Hebben in de periode december 2023 – januari 2025 F2, F3 en/of F4 vuurwerk afgestoken.

Binnen de onderzoeksdoelgroep is er gestreefd naar een spreiding op:

- Vuurwerk-categorie die de jongere heeft afgestoken
- Frequentie van vuurwerk afsteken
- Leeftijd
- Type woonomgeving

Disclaimer

Bij de samenstelling van deze publicatie is de grootst mogelijke zorgvuldigheid in acht genomen. VeiligheidNL aanvaardt echter geen verantwoordelijkheid voor eventuele, in deze uitgave voorkomende, onjuistheden of onvolkomenheden. Overname van tekst of gedeelten van tekst is toegestaan, mits met de juiste bronvermelding. Indien tekst gebruikt wordt voor commerciële doelstellingen dient altijd vooraf schriftelijke toestemming verkregen te zijn.

Privacy en gegevensbescherming

VeiligheidNL gaat zorgvuldig om met persoonsgegevens en behandelt deze vertrouwelijk. Zo worden persoonsgegevens alleen verwerkt door personen met een geheimhoudingsplicht en voor het doel waarvoor deze gegevens zijn verzameld. Daarbij zorgt VeiligheidNL voor passende beveiliging van persoonsgegevens. VeiligheidNL behandelt persoonlijke gegevens conform de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) zoals deze sinds 25 mei 2018 geldt. Lees meer over onze privacyverklaring op www.veiligheid.nl/privacy.

veiligheid nl
kenniscentrum letselpreventie